

	- забезпечення необхідними ресурсами виконання процесів, що не можуть здійснюватися віддалено; - розробка планів по усуненню збоїв у діяльності підприємства.
Комунікаційні ризики	- розробка та управління механізмом комунікацій із працівниками, партнерами, постачальниками, органами державної влади та громадою
Ризики економічного характеру	- розробка кошторисів у розрізі кожного окремого проекту, спрямованого на забезпечення безперебійної діяльності підприємства.

Джерело: [2].

Усі вищеперераховані ризики є продовженням розвитку неокласичної теорії підприємницьких ризиків, представлених Дж. М. Кейнс у своїй праці «Загальна теорія зайнятості, відсотків і грошей»: ризик кредитора (ризик неповернення кредиту, пов'язаний із недостатністю грошового та ресурсного забезпечення боргових зобов'язань підприємства); підприємницький ризик (невизначеності, пов'язані із отриманням грошових надходжень від вкладання ресурсів, тобто, невизначеність отримання запланованого рівня прибутковості (рентабельності); ризик зміни вартості грошової одиниці (об'єктивно існуюча імовірність втрати грошових засобів внаслідок втрати вартості грошовою одиницею, зміною курсу)[3, с. 75-76].

Проведений аналіз міжнародних ініціатив у сфері управління ризиками підприємницької діяльності, спричинених протидією COVID-19, показав, що одним із ключових заходів нівелювання дії окреслених ризиків є належне інформаційне забезпечення прийняття рішень. Подальші дослідження у даній сфері потребують зосередження уваги на визначенні сучасних тригерів виникнення фіскальних та інших ризиків діяльності державних підприємств.

Публікацію підготовлено в рамках проекту, що виконується за грантової підтримки Національного фонду досліджень України (реєстраційний номер: 2020.01/0546).

Література

1. Zhenwei C., Pop G. (2020). State-owned enterprises and COVID-19. World Bank website. URL: <https://blogs.worldbank.org/psd/state-owned-enterprises-and-covid-19> (viewed at 20.03.2021).
2. Deloitte (2020). COVID-19: Managing Risks and Ensuring Business Continuity. Official website. URL: <https://www2.deloitte.com/rs/en/pages/risk/articles/covid-19-managing-risk-and-ensuring-business-continuity.html>
3. Кейнс Д.М. Общая теория занятости, процента и денег. М.: Гелиос АРВ, 2002. — 352 с.

УДК: 330.311

Яна Олійник

*д.е.н., доцент, директор Інституту післядипломної освіти
ДННУ “Академія фінансового управління”,
Oleynik_yv@ukr.net*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ЗНИЖЕННЯ ФІСКАЛЬНИХ РИЗИКІВ ВІД ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: НАПРЯМИ АНАЛІЗУ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ COVID-19

INSTITUTIONAL FACTORS OF FISCAL RISKS' REDUCTION FROM THE ACTIVITIES OF STATE ENTERPRISES: DIRECTIONS OF ANALYSIS WITHIN THE COVID-19 OVERCOMING

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ СНИЖЕНИЯ ФИСКАЛЬНЫХ РИСКОВ ОТ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: НАПРАВЛЕНИЯ АНАЛИЗА В УСЛОВИЯХ ПРЕОДОЛЕНИЯ ПОСЛЕДСТВИЙ COVID-19

Анотація. Дослідження присвячено визначенню напрямів аналізу інституціональних чинників зниження фіскальних ризиків від діяльності державних підприємств, які мають тенденцію зростання в умовах кризи, спричиненою наслідками подолання COVID-19

Abstract. The study is devoted to identify in areas for analysis of institutional factors to reduce fiscal risks from the activities of state – owned enterprises, which tend to grow in a crisis caused by the consequences of overcoming COVID-19.

Аннотация. Исследование посвящено определению направлений анализа институциональных факторов снижения фискальных рисков от деятельности государственных предприятий, которые имеют тенденцию роста в условиях кризиса, вызванного последствиями преодоления COVID-19.

У 2020 р. Україна як всі країни світу стикнулася із безпрецедентною ситуацією, спричиненою коронавірусною хворобою 2019(COVID-19). Введення карантину і заходів безпеки негативно вплинуло на економічну ситуацію в країні і спричинило появу ризиків, пов'язаних з виконанням державного бюджету. За 9 міс. 2020 року. економічна ситуація характеризувалася падінням реального ВВП на 5,4% (розрахунки Мінекономіки на базі статистичних даних Держстату). За попередніми оцінками, на кінець року падіння ВВП очікувалося на рівні 4,8% [1].

Найбільш негативним наслідком пандемії COVID-19 для національної економіки стало загальне зниження попиту, яке викликало скорочення робочих місць, зменшення виробничих потужностей, падіння економічної активності. В цих складних умовах поступове покращення економічної ситуації за певними складовими внутрішнього попиту спостерігалися за рахунок державного сектору, споживчі витрати якого продемонстрували найбільше зростання серед опонентів попиту - на 8,2% порівняно з зростанням на 2,1% у III кв. 2019 року. Така динаміка була забезпечена за рахунок зростання як колективних (фінансування заходів по боротьбі із пандемією та її наслідками), так і індивідуальних споживчих витрат (підвищення соціальних виплат та зростання номінальної середньомісячної заробітної плати у бюджетній сфері).

Отже в умовах кризи, спричиненої пандемією, економічна активність державного сектору є суттєвою складовою вітчизняного економічного середовища. Державний сектор економіки складається із суб'єктів господарювання, які діють на основі лише державної власності, а також суб'єктів, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 % чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів (частина друга ст. 22 Господарського кодексу України)[2]. Склад суб'єктів господарювання державного сектору економіки конкретизовано наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 20.12.2012 № 1466 [3].

Державний сектор відіграє помітну роль у подоланні наслідків COVID-19 на національному, регіональному і місцевому рівні. Поясненням цього є те, що держава як найбільший власник активів в Україні історично відіграє важливу роль у функціонуванні вітчизняної економіки. Станом на 1.10.2020 частка державного сектору у складі економіки складала 11,9%. На державних підприємствах працювало 711,219 тисячі людей. Вартість активів державних підприємств становила 21,6% у складі середньої вартості необоротних та оборотних активів України [4].

Такий стан справ є характерною для економіки України. Питома вага державного сектору за 2016-2019 рр. коливається в межах 8-12%.

Водночас, державному сектору притаманний високий рівень збитковості, що спричиняє значні фіскальні та соціальні ризики. У 2020 р. з 3357 підприємств працювало лише 14777 або 44%. Серед працюючих лише 53% були прибутковими [5]. Крім того, підприємствам надається значна пряма та непряма державна підтримка, що ще більше підвищує фіскальні ризики, пов'язані з їх діяльністю.

Така ситуація висуває необхідність пошуку інституціональних механізмів управління державними підприємствами, оптимальних для функціонування державного сектору економіки, спрямованих на мінімізацію фінансових ризиків та досягнення сталого розвитку країни.

Інституціональні засади діяльності державних підприємств визначаються на рівні державної політики, яку проводять суб'єкти управління об'єктами державної власності. Держава здійснює управління відповідно до передбачених положень внутрішньої і зовнішньої політики. Не ставлячи за мету дати оцінку стану реформування процесу управління державними підприємствами на глобальному та національному рівнях, головне завдання представленої роботи полягає у визначенні напрямів аналізу інституціональних чинників забезпечення зниженні фінансових ризиків на державному та локальному рівні в складних економічних умовах, спричинених кризою, викликаною пандемією COVID-19.

Послідовність такого дослідження із дотриманням інституціонального підходу має включати такі послідовні дії:

оцінка стану нормативно-правового забезпечення діяльності державних підприємств, зокрема з питань управління фінансовими ризиками;

ідентифікація фінансових ризиків, зумовлених діяльністю державних підприємств та впливом пандемії COVID-19;

критичний аналіз інформаційного забезпечення управління державними підприємствами з урахуванням невизначеності, спричиненої пандемією COVID-19.

Вихідним положенням вирішення поставленої проблеми є теза, що управління фінансовими ризиками, спричиненими діяльністю державних підприємств представляє трикутник «Міждержавна політика управління фінансовими ризиками – Загальнодержавна (національна) управління фінансовими ризиками – Локальна політика управління фінансовими ризиками». Сутність кожного з цих елементів змінюється за умови змін одного з них: глобалізаційні та інтеграційні процеси викликають зміни на інституціональному рівні окремої країни, яка в свою чергу розробляє та змінює нормативно-правові акти, які встановлюють сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктами господарювання для управління фінансовими ризиками.

Співвідношення між міждержавною, загальнодержавною та локальною політиками управління фінансовими ризиками, спричиненими діяльністю державних підприємств в історично-ретроспективному вимірі можна виразити таким чином:

1) міждержавна політика та адаптація нормативно-правового забезпечення до вимог міжнародних рекомендацій має вирішальний вплив на загальнодержавну політику, тим самим надаючи поштовх до модернізації або стагнації управління фінансовими ризиками;

2) урядові органи визначають політику відповідно до особливостей політичної ситуації, національних та соціальних інтересів;

3) загальнодержавна політика визначає напрями модернізації управління державними підприємствами, зокрема формуючи інституціональне забезпечення зниження впливу фінансових ризиків від їх діяльності на показники державного бюджету.

Внаслідок визначальної ролі держави як власника активів у регулюванні діяльністю державними підприємствами, значення загальнодержавної політики, яка втілюється через прийняття та коригування різноманітних нормативно-правових актів, у цьому тріумвіраті в Україні залишається домінуючою.

Результатами такого дослідження є емпіричне виявлення та опис інституціональних чинників макроекономічного регулювання діяльності державних підприємств та визначення аспектів, що спричиняють фінансові ризики, які мають тенденцію до посилення в умовах світової кризи, викликаної пандемією.

Публікацію підготовлено в рамках проекту, що виконується за грантової підтримки Національного фонду досліджень України (реєстраційний номер: 2020.01/0546).

Література

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Офіційний вебсайт. URL:<https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=62459016-a04f-41fc-9eeb-10de5d40d981&tag=ValoviiVnutrishniiProdukt> (дата звернення 20.03.2021)
2. Господарський кодекс України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 20.03.2021)
3. Методика визначення частки державного сектору у складі економіки, затверджена наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 20.12.2012 № 1466, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 14 січня 2013 р. за № 110/22642/ URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-13#Text> (дата звернення 20.03.2021)
4. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Офіційний вебсайт. URL:<https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=3f9cbf0b-24bf-48f8-8360-04d559e41d60&tag=UpravlinniaDerzhavnimSektoromEkonomikiIst> (дата звернення 20.03.2021)
5. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Офіційний вебсайт. URL:<https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=2e24db81-1b0d-4322-80ce-89e6d3c269e2&tag=MonitoringEfektivnostiUpravlinniaObiektamiDerzhavnoiVlasnosti> (дата звернення 20.03.2021)

УДК: 004.9:657:005

Ірина Криштона

*д.е.н., професор кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
ikryshytona@gmail.com*

Лариса Ніколенко

*к.е.н., доцент кафедри інформатики та системології,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
Larisa_nikolenko@ukr.net*

НАПРЯМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ІНІЦІАТИВ З ПОДАТКОВИХ ПИТАНЬ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ НОРМАТИВНИХ АКТІВ

DIRECTIONS OF IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL INITIATIVES ON TAX ISSUES TO NATIONAL REGULATORY ACTS

НАПРАВЛЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МЕЖДУНАРОДНИХ ІНІЦІАТИВ ПО НАЛОГОВИМ ВОПРОСАМ К НАЦИОНАЛЬНЫМ НОРМАТИВНЫМ АКТАМ

Анотація. Досліджені проблеми врегулювання законодавства до міжнародних правил податкового адміністрування по сприянню боротьбі з ухиленням багатонаціональними підприємствами від оподаткування на території України.

Abstract. Problems of regulation of the legislation to the international rules of tax administration on assistance in struggle against evasion of the multinational enterprises from the taxation in the territory of Ukraine are investigated.

Аннотация. Исследованы проблемы урегулирования законодательства к международным правилам налогового администрирования по содействию борьбе с уклонением многонациональными предприятиями от налогообложения на территории Украины.

Виходячи з поставлених державою Україна цілей та задач щодо сприяння боротьбі з ухиленням багатонаціональних підприємств від оподаткування та стати країною з прозорими та чіткими правилами ведення міжнародного бізнесу та країною, привабливою для інвестування і збереження довіри міжнародних компаній по веденню бізнесу на території України треба врегулювати своє законодавство під міжнародні правила податкового адміністрування. Це стосується створення інституціональних умов посилення прозорості